

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“นอกจากการศึกษา จะสอนให้คนเก่งแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะอบรมให้ดีพร้อมกันไปด้วย ประเทศเราจึงจะได้คนที่มีคุณภาพคือทั้งเก่ง ทั้งดี ให้ความเก่งมาเป็นกำลังของบ้านเมืองเป็นปัจจัย และพลังสำหรับสร้างสรรค์ และให้ความดีเป็นปัจจัยเพื่อประดับประดาคุณงามความดี ให้เป็นไปในทางที่ถูกที่อันวยผลเป็นประโยชน์อันพึงประสงค์...” พระบรมราชาโฆวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากพระบรมราชาโฆวาทจะเห็นได้ว่าพระองค์ให้ความสำคัญต่อการศึกษาเป็นอย่างมากทรงเล็งเห็นถึงการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของประชาชน (อัจฉรา จันทร์ฉาย, 2551) การพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยมีการศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพของคนให้สามารถพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้อย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข เมื่อพิจารณาสภาพการจัดการศึกษาของไทยในระยะเวลาที่ผ่านมา จะพบว่าวิกฤตการณ์ทางการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่งคือ เรื่องคุณภาพการศึกษา ตามที่ทราบกันดีอยู่แล้ว ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพ การศึกษาของไทยทำให้คนไทยบางส่วนที่มีฐานะร่ำรวยหาทางออกโดยส่งลูกหลานไปเรียนต่อ ต่างประเทศ ในขณะที่คนไทยอีกส่วนหนึ่งก็พยายามให้ลูกหลานได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่คิดว่ามี คุณภาพดี ถึงแม้ว่าโรงเรียนจะอยู่ไกลและเด็กจะต้องเสียเวลาและเหน็ดเหนื่อยจากการเดินทางก็ ตาม ส่วนคนที่ไม่มีความพร้อมซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศจำต้องยอมให้ลูกหลานเรียนในโรงเรียน ที่ไม่แน่ใจในคุณภาพต่อไป การพัฒนาสถานศึกษาของไทยให้มีคุณภาพเพื่อให้ประชาชนชาวไทยมี ความมั่นใจที่จะส่งลูกหลานไปเรียนนั้นจะต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษา และทำให้การ ประกันคุณภาพภายในเป็นกลไกที่สถานศึกษาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่ต้องการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดสาระบัญญัติในหมวดที่ 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพ การศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 47 ถึง มาตรา 51 และใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ยังกำหนดให้มีการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น (มาตรา 9) โดยกำหนดกรอบการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ไปยังเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาดังกล่าว 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป (มาตรา 39) ทำให้สถานศึกษาในอนาคตกลายเป็นองค์กรหลักที่มีอิสระในการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องบริหารจัดการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยมีการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่เสริม และผลักดันให้กระบวนการทำงานในทุกระดับและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างสอดรับกันเป็นการมุ่งหน้าไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้เพื่อบรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักการ และวิธีการบริหาร และการจัดการคุณภาพ (Quality Management) สมัยใหม่ที่เน้นการสร้างเชื่อมั่นให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ดังนั้นการบริหารคุณภาพการศึกษาจึงเป็นความรับผิดชอบของสถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนโดยตรง โดยสถานศึกษาร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเขตพื้นที่การศึกษา ภายใต้การกำกับดูแล และสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัด โดยสถานศึกษาดำเนินการอย่างต่อเนื่องทุกปี เริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาอย่างชัดเจนเหมาะสม มีการวางแผนพัฒนาคุณภาพ และดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการควบคุม ตรวจสอบ ประเมิน ทบทวน ปรับปรุงแก้ไข และรายงานผลโดยจัดให้มีการรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน

จากรายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพ และมาตรฐานทางการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศในภาพรวม (รายงานประจำปี 2551, หน้า 10-13) ข้อสรุปของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่าผลการประเมินรอบสองมีสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการประเมิน จำนวน 3,139 โรง คิดเป็นร้อยละ 22.11 จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกส่วนใหญ่ไม่ได้มาตรฐาน ในมาตรฐานที่ 4 เกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มาตรฐานที่ 5 เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มาตรฐานที่ 6 เกี่ยวกับทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มาตรฐานที่ 9 เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมาตรฐานที่ 12 เกี่ยวกับสถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในส่วนของมาตรฐานด้านผู้บริหาร พบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่จะต้องพัฒนาในเรื่องงานด้านวิชาการให้มากขึ้น ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจะสะท้อนไปยังคุณภาพผู้เรียนและกิจกรรมการเรียนการสอนของครู จากข้อมูลดังกล่าวเมื่อศึกษาเชิงลึกลงไป ผู้วิจัยค้นพบว่าในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐาน ส่วนหนึ่งเกิดจากมาตรฐานของตัวผู้บริหารเองไม่ผ่านการประเมิน อีกทั้งทาง สมศ.เองยังให้ข้อสังเกต และ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ได้แก่สถานศึกษาเองควรให้ความสนใจ และเอาใจใส่ในการส่งเสริมสถานศึกษาให้ดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นปกติและต่อเนื่อง เพื่อให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพสอดคล้องกับสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (รายงานประจำปี, 2551, หน้า 30) ที่กล่าวว่า การประกันคุณภาพทางการศึกษาใน 5 ปีที่ผ่านมาจะเห็นว่าการประกันคุณภาพการศึกษายังไม่อยู่ในวิถีชีวิตของทุกคน จึงจำเป็นต้องผลักดันให้เรื่องนี้เข้าไปอยู่ในจิตสำนึกของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับจรัส นองมาก (2548, หน้า 34) กล่าวไว้ว่าสภาพปัญหาในการประกันคุณภาพเกิดจากประเด็นหลัก คือ ความไม่เข้าใจ การทำไม่ถูก และการทำไม่ต่อเนื่อง ซึ่งปัญหาความไม่เข้าใจ คิดว่าเป็นคนละส่วนกับงานปกติ คิดว่าเป็นการเพิ่มภาระให้กับบุคลากร คิดว่าเป็นเรื่องเฉพาะกิจชั่วคราว คิดว่าทำเพื่อหวังประกาศนียบัตร หรือหนังสือรับรองและคิดว่าไม่คุ้มค่า ปัญหาทำไม่ถูก ให้ความสำคัญเรื่องเอกสารมอบให้บุคลากรเพียงบางส่วนปฏิบัติ ระดมกำลังบุคลากร เพื่อเตรียมการในบางช่วงเวลาโดยละเลยการปฏิบัติในหน้าที่ปกติ ปัญหาความไม่ต่อเนื่องไม่ได้ใช้ผลการประเมิน เพื่อปรับปรุง ผู้ถูกประเมินไม่ยอมรับความจริง และจากรายงานของคณะกรรมการการศึกษา พบปัญหาอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาการ และดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ 1) ความเข้าใจและความร่วมมือของบุคลากรต่อการพัฒนาการการบริหารคุณภาพภายในสถานศึกษายังเข้าใจไม่ตรงกัน และยังไม่ให้ความร่วมมืออย่างเพียงพอ 2) การฝึกอบรมครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการคุณภาพภายในยังไม่ครอบคลุมและกว้างขวางเพียงพอ 3) กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน ยังไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรมเพียงพอ 4) การประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการยังไม่เชื่อมโยงเพียงพอ เป็นการประสานงานเพียงเป็น พิธีเท่านั้น 5) การผดุงรักษา และการขยายผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษายังมีประสิทธิภาพไม่เด่นชัด (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2546, หน้า 72)

จากที่ได้กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่าปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบริหารจัดการศึกษาในเชิงคุณภาพโดยเฉพาะตัวผู้บริหารสถานศึกษาเอง โดยมีการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่เสริม และผลักดันให้กระบวนการทำงานในทุกระดับ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างสอดคล้องกันเป็นการมุ่งหน้าไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้เพื่อบรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักการวิธีการบริหาร และการจัดการคุณภาพ (Quality Management) สมัยใหม่ที่เน้นการสร้างเชื่อมั่นให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ดังนั้น

การบริหารคุณภาพการศึกษา จึงเป็นความรับผิดชอบของสถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนโดยตรง โดยสถานศึกษาร่วมมือกับชุมชน สถานศึกษาจำเป็นจะต้องมี การประกันคุณภาพภายใน ของแต่ละสถานศึกษาเอง และจะต้องได้รับการประเมินภายนอกเพื่อ ตรวจสอบการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตามสิทธิชัย เจริญพิพัฒพงษ์ (2552, หน้า 3) กล่าวไว้ว่าเมื่อมองถึงกระบวนการในการจัดการในเรื่องของ คุณภาพจะเห็นได้ว่า- กระบวนการประกันคุณภาพ เป็นการพัฒนากิจการคุณภาพนั้นคือ การบริหารจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (Total Quality Management) ซึ่งหมายถึง แนวทางใน การบริหารขององค์กรที่มุ่งเน้นคุณภาพ โดยสมาชิกทุกคนขององค์กรมีส่วนร่วมและมุ่งหมายผล กำไรในระยะยาวด้วยการสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้ารวมทั้งการสร้างผลประโยชน์ตอบแทนแก่ หมุ่สมาชิก ดังนี้ ในการยกระดับการจัดการเรื่องคุณภาพ และการประกันคุณภาพจึงควรมีการ ปรับปรุงกระบวนการบริหารให้เป็นไปในแนวทางของการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ สอดคล้องกับ รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2548, หน้า 8) กล่าวว่าการบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษาทั้งระบบ ได้แก่การบริหารคุณภาพแบบ (Total Quality Management : TQM) คือการให้บริการหรือคุณภาพ ของผลิตภัณฑ์และความพึงพอใจของลูกค้า โดยกำหนดนโยบายและแผนในภาพรวมระดับชาติ กำหนดมาตรฐานการศึกษาวิธีการสร้างคุณภาพการศึกษาในแต่ละระดับ การศึกษาต้องเป็น กระบวนการตลอดชีวิตเพื่อให้เป็นสังคมความรู้ และเป็นสังคมแห่งปัญญา ตลอดจนรัฐบาลกำหนด นโยบายด้านการศึกษาที่มุ่งเน้นประเด็นสำคัญคือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สามารถสร้าง ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และสังคมที่ยั่งยืนในการปรับปรุงคุณภาพการดำเนินงานของ สถานศึกษาโดยอยู่บนพื้นฐาน การกระจายอำนาจการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในสถานศึกษา อย่างทั่วถึง รวมทั้งผู้ปกครอง และชุมชน ในการบริหารสถานศึกษา การแข่งขันด้านคุณภาพ และ การใช้การวิจัยเพื่อสร้างสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จึงเป็นความต้องการของผู้รับบริการของ โรงเรียนและสังคม ซึ่งผลให้โรงเรียนดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และสามารถบริหารงานให้บรรลุ จุดมุ่งหมายตามนโยบาย โรงเรียนจึงต้องให้ความสำคัญต่อกระบวนการบริหารคุณภาพ

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ภายใต้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับ รูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษาทั่วทั้งองค์การ (Total Quality Management : TQM) ซึ่งเน้นกิจกรรมหรือกระบวนการปฏิบัติในองค์การที่ทำให้เกิดคุณภาพ และเน้นการปรับปรุง คุณภาพของการทำงานอย่างต่อเนื่องจากทุกส่วนการดำเนินการเพื่อให้ได้ผลตามหลักการดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากนักการศึกษาต่าง ๆ หลาย ๆ ท่านทั้งในต่างประเทศ และนักวิชาการ ของไทยอีกหลาย ๆ ท่านมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรที่จะศึกษา

เรื่องการพัฒนา รูปแบบการบริหารคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารคุณภาพ และการนำไปประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐาน เพื่อพัฒนาการประกันคุณภาพภายในให้เข้มแข็งเพื่อรองรับการประเมินภายนอกต่อไป

คำถามในการวิจัย

1. สภาพกวดบริหารคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษา มีสภาพการบริหารเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษามีความเป็นไปได้และความเหมาะสมต่อการนำไปใช้เพียงใด
3. การทดลอง และประเมินรูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษามีความเป็นประโยชน์และความถูกต้องต่อการนำไปใช้เพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษา

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษา
3. เพื่อทดลอง และประเมินรูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษา จากการศึกษาผลจากการวิจัยนี้มีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา ดังนี้

1. ได้รูปแบบการบริหารคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษา

2. ทำให้สามารถบริหารคุณภาพ และปรับปรุงสถานศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

3. เพื่อสถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการบริหารสถานศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมให้สถานศึกษารองรับการประเมินคุณภาพภายนอกต่อไป

4. เพื่อเป็นประโยชน์ในการประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารคุณภาพ สำหรับการนำมาใช้ในสถานศึกษา และเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้กับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาวิจัยขั้นตอนนี้ เป็นการศึกษาสภาพการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกรอบแนวคิดการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรโดยมีองค์ประกอบหลัก 7 ประการ ได้แก่ ระบบการนำ วิถีธรรมบริหารคุณภาพ แนวคิดการบริหารคุณภาพ ระบบบริหารคุณภาพ เครื่องมือและเทคนิคต่าง ๆ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี

2. ขอบเขตด้านประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3,139 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 341 คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จที่ใช้สูตรของ Krecie และ Morgan จากนั้นนำขนาดกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้ มาสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สภาพ การบริหารสถานศึกษาตามกรอบแนวคิด

การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษา

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาวิจัยขั้นตอนนี้เป็นการยกกร่างรูปแบบ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มาเป็นข้อสรุปในการยกกร่างรูปแบบ

2. ขอบเขตผู้ให้ข้อมูล

2.1 ขั้นตอนการยกร่างรูปแบบ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากแบบสอบถามสภาพการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้จากผลการศึกษาค้นตอนที่ 1 นำมาสร้างเป็นรูปแบบจำลอง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทำการยกร่าง

2.2 ขั้นตรวจสอบคุณภาพรูปแบบ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของรูปแบบที่เป็นระบบต้นแบบที่ได้พัฒนาขึ้น โดยการวิจัยขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) โดยผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 ท่านประกอบไปด้วย

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือบุคลากรทางการศึกษาระดับเชี่ยวชาญ

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการด้านการบริหารคุณภาพการศึกษาหรืออาจารย์มหาวิทยาลัยที่เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

กลุ่มที่ 3 ผู้อำนวยการโรงเรียนที่เชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ก่อนการนำไปการปฏิบัติจริง และนำผลที่ได้มาสรุปมาปรับปรุง แก้ไขต่อไป

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ของรูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองและประเมินรูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษา

1. ขอบเขตผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษา จำนวน 3 แห่งที่สมัครใจร่วมทดลองใช้รูปแบบ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง โรงเรียนบ้านวังน้ำขาว และโรงเรียนบ้านยางเสียง โดยใช้เวลาทำการทดลองเป็นเวลา 2 เดือน ในภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2554 (ช่วงเวลาเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2554)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 คุณภาพสถานศึกษา ได้แก่ คุณภาพผู้เรียน คุณภาพครู คุณภาพผู้บริหาร ตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้อง ของรูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารคุณภาพ หมายถึง การบริหารสถานศึกษาที่คำนึงถึงคุณภาพสถานศึกษา ได้แก่ คุณภาพผู้เรียน คุณภาพครู คุณภาพผู้บริหาร โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวขับเคลื่อน

2. รูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารของสถานศึกษาโดยมีวงจรคุณภาพเป็นตัวขับเคลื่อน ได้แก่ การวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบ และการปรับปรุง ภายใต้แนวคิดและหลักการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร 7 ประการ ดังนี้

2.1 ระบบการนำ หมายถึง วิธีการที่ผู้บริหารสถานศึกษานำมาใช้เพื่อกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง หรือจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา ได้แก่ การจัดประชุมบุคลากรของสถานศึกษา การวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา การให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย การสร้างกลยุทธ์ และการวางแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษา การสร้างคู่มือปฏิบัติงานตามมาตรฐานในทุก ๆ หน้าที่ การควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินแผนกลยุทธ์ การนำผลการวิเคราะห์มาปรับปรุงเพื่อวางแผนยุทธศาสตร์

2.2 วัฒนธรรมบริหารคุณภาพ หมายถึง แนวคิด หลักการที่ผู้บริหารสถานศึกษานำมาใช้เพื่อสร้างความเข้าใจ ความตระหนัก และความเป็นกันเองกับบุคลากรในสถานศึกษา ได้แก่ การสร้างความเข้าใจ และความตระหนักในการปรับปรุงคุณภาพให้แก่บุคลากร การบริหารงานให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา การสร้างความเข้าใจ และความตระหนักในการปรับปรุงคุณภาพให้แก่บุคลากร การผู้บริหารให้ความเป็นกันเองกับบุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้อง การประสานงาน และการสร้างความสัมพันธ์กับบุคลากรในสถานศึกษา การควบคุม กำกับ ติดตาม การสรุปผล การประเมินผล รายงานฝ่ายต่าง ๆ สม่ำเสมอ การนำผลประเมินความพึงพอใจมาใช้เป็นแนวทางในการให้รางวัล

2.3 แนวคิดการบริหารคุณภาพ หมายถึง ความคิดที่มีแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำมาใช้ในสถานศึกษา ได้แก่ การวางแผนบริหารยุทธศาสตร์ที่มีการมองภาพอนาคต การเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในสถานศึกษาได้มีส่วนร่วม การบริหารเน้นคุณภาพของงานมากกว่าปริมาณของงาน การบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพ การตรวจสอบ และประเมินคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ การปรับปรุงกระบวนการทำงานของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การจัดสัมมนาเพื่อสรุปผลระหว่างการปรับปรุงคุณภาพ

2.4 ระบบบริหารคุณภาพ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษานำมาใช้ในดำเนินงานบริหารสถานศึกษาอย่างมีระบบ ได้แก่ การวางแผนจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ การจัดระบบการจัดการเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศ การจัดระบบบริหารงานชัดเจนคล่องตัว การนำ

หลักบริหารงาน และพัฒนาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการเรียนการสอนและงานด้านต่าง ๆ การร่วมกำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการปฏิบัติงาน การนำผลจากการนิเทศ กำกับ ติดตาม และมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.5 เครื่องมือและเทคนิคต่าง ๆ หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งของสำหรับใช้ในการบริหารที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษาอย่างหลากหลาย ได้แก่ การวางแผนใช้เครื่องมือบริหารคุณภาพการสร้าง และนำนวัตกรรมเทคโนโลยีใหม่ ๆ การเก็บข้อมูลสถิติต่าง ๆ ของสถานศึกษา การใช้เทคนิคการระดมสมอง การใช้เทคนิคการเสริมแรง การฝึกอบรมการใช้เครื่องมือและเทคนิคต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา การตรวจสอบเครื่องมือและเทคนิคต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ การปรับปรุงเครื่องมือและเทคนิคต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

2.6 การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษานำมาใช้ในการพัฒนาบุคคลในสถานศึกษา ได้แก่ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรทุกคนได้อย่างเหมาะสม การสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นกับบุคลากร การทำให้บุคลากรเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ การเปิดโอกาสให้บุคลากรช่วยกันค้นหาวิธีการปรับปรุงแก้ไขปัญหา การพัฒนาบุคลากรให้เข้าใจและมีความรู้เกี่ยวกับงาน การจัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ การร่วมกำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการปฏิบัติงาน การเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2.7 การวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยี หมายถึง วิธีการแก้ไขปัญหาย่างเป็นระบบที่ผู้บริหารสถานศึกษานำมาใช้ในการสนับสนุน ส่งเสริมให้บุคคลในสถานศึกษา ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณในการจัดทำวิจัย นวัตกรรม การส่งเสริม สนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การจัดประชุม อบรมเพื่อพัฒนาความรู้ด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน การส่งเสริมบำรุงรักษาอุปกรณ์ และพัฒนาการใช้สื่อการเรียนการสอน การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้ได้บังคับบัญชา การปรับปรุงและพัฒนาให้บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษา หมายถึง โรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพในการประเมินภายนอกรอบที่สองของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

4. สภาพการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การบริหารงานของสถานศึกษาตามหลักการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร

5. ประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษา หมายถึง ผลที่ได้จากการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา อันเกิดจากการนำรูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา

6. ความเป็นไปได้ของรูปแบบ หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มของการปรับใช้รูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาก่อนนำไปใช้ในสถานการณจริง

7. ความเหมาะสมของรูปแบบ หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการยอมรับ การเข้ากันได้ของรูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาขึ้นในการนำไปใช้ในสถานการณจริง

8. ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่มีผลใช้ได้ดีสมกับที่คิดจุดมุ่งหมายไว้ของรูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาขึ้นในการนำไปใช้ในสถานการณจริง

9. ความถูกต้องของรูปแบบ หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องในเนื้อหาของรูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาขึ้นในการนำไปใช้ในสถานการณจริง

10. การประเมินคุณภาพสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการตรวจสอบอย่างเป็นระบบโดยอาศัยข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ โดยกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัด ตามกรอบเกณฑ์ และวิธีการประเมินของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

11. ขนาดโรงเรียน หมายถึง การจำแนกโรงเรียนตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 300 คน โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 120 - 300 คน โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 120 คนลงมา